

**ВРХОВНИ СУД
РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ
118-0-Рев-06-000 941
Бања Лука, 9.2.2007. год.**

У ИМЕ НАРОДА

Врховни суд Републике Српске у вијећу састављеном од судија Петра Бајића као предсједника вијећа, Драгослава Лукића, Дарка Осмића, Горјане Попадић и Биљане Томић као чланова вијећа, у правној ствари тужилаца М. К. из В., коју заступа пуномоћник Ј. Б., адвокат из Б. Л., Ј. Ж., из Сн., САД, малодобног А. К., кога заступа отац законски заступник М. К. из М., из Ш. и малодобног А. Л. кога заступа старалац Д. З. из З., Р. Х., а њих заступа пуномоћник З. Љ., адвокат из Г., као ликвидатор адвокатске канцеларије адвоката М. Ц. из Б. Л., против туженог М. М. из Б. Л., кога заступа пуномоћник Д. Ј.-Ш., адвокат из Б. Л., ради утврђења ништавости уговора о размјени некретнина, одлучујући о ревизији туженог против пресуде Окружног суда у Б. Л. број Гж-1043/03 од 9.6.2006. године, на сједници одржаној 9.2.2007. године донио је

ПРЕСУДУ

Ревизија се одбија.

Образложење

Првостепеном пресудом Основног суда у Б. Л. број П-2242/98 од 5.11.2002. године утврђено је да је уговор о замјени (правилно: о размјени) некретнина, закључен у Б. Л. између С. К. из Б. Л. (правног претходника тужилаца М. К., Ј. Ж., малодобног А. К. и малодобног А. Л.) и туженог М. М. из В., овјерен код Основног суда у Б. Л. под бројем I-ОВ-2825/94 од 15.7.1994. године, којим су уговорне стране размијениле своје некретнине у Б. Л. и В., ближе описане у уговору, апсолутно ништав (став 1. изреке); тужени је обавезан да преда тужиоцима у посјед и на коришћење некретнине у Б. Л., а тужиоци туженом некретнине у В., описане у уговору о размјени, слободне од лица и ствари (став 2.); земљишно-књижном уреду и управи за катастар наложено је да у земљишним, односно јавним књигама проведу ову пресуду тако да се „на предметним некретнинама упишу ранији власници – посједници који су били 1.4.1992. године, односно који су били прије закључења уговора о замјени некретнина“ (став 3.); тужени је обавезан да тужиоцима накнади парничне трошкове у износу од 3.436,00 КМ, у року од 15 дана по правоснажности пресуде, под пријетњом извршења (став 4.); преко досуђеног износа, тужиоци су одбијени за захтевом за накнаду трошкова (став 5.).

Другостепеном пресудом Окружног суда у Б. Л. број Гж-1043/03 од 9.6.2006. године жалба и допуна жалбе туженог су одбијене и првостепена пресуда потврђена у досуђујућем дијелу.

Тужени је изјавио ревизију против другостепене пресуде због повреде одредаба парничног поступка пред другостепеним судом и погрешне примјене материјалног права с приједлогом да се та пресуда укине и предмет врати на поновно суђење.

Одговор на ревизију није поднесен.

Ревизија није основана.

Тужбом се тражи утврђење ништавости уговора о размјени некретнина, ближе описаног у изреци првостепене пресуде и успостављање ранијег посједовног, земљишнокњижног и катастарског стања у односу на размјењене некретнине.

Према чињеничном стању које је утврдио првостепени суд, правни претходник тужилаца и тужени су закључили 8. јула 1994. године у Б. Л., уговор о размјени некретнина који је овјерен код Основног суда у Б. Л. 15. јула 1994. године под бројем I-OB-2825/94. Тим уговором обавезао се је правни претходник тужилаца да преда и пренесе туженом право својине, односно право коришћења на приземној породичној стамбеној згради и помоћном дворишном објекту у Б. Л., изграђене на парцели к.ч. број 792/1, уписаној у п.л. број 859 к.о. Б. Л. у површини од 687 м², што по старом премјеру одговара парцели к.ч. број 187/31, уписаној у з.к. ул. број 6752 к.о. Б. Л., површине 687 м². Тужени се је, за узврат, обавезао да правном претходнику тужилаца преда и пренесе право својине, односно право коришћења на парцелама к.ч. број 203, званој „Оплет“ на којој је изграђена висока приземница са помоћним објектима, површине 853 м² и к.ч. број 204, званој „Оплет“, у нарави воћњаку друге класе површине 212 м², уписаним у к.књ. ул. број 280 к.о. К. Б., у укупној површини од 1065 м². Примјерак истог уговора састављен је истог дана (8. јула 1994. године) у В. и овјерен 1. августа 1994. године код Основног суда у В. под бројем I-06-313/94. Уговор је извршен тако што је правни претходник тужилаца ступио у посјед некретнина у В. (к.о. К. Б.), а тужени-у посјед некретнина у Б. Л., уз одговарајући пренос права у јавним књигама. Породица правног претходника тужилаца била је у ратном периоду 1993. године и 1994. године више пута узнемиравана. Једном приликом С. К. је претучен, сломљено му је ребро, а дошло је и до тога да му непознати људи пуцају на кућу. Његовој кући долазили су и полицајци. Пошто је претучен, неко вријеме се је лијечио у болници од претрпљених повреда. Према лекарском увјерењу, задобио је прелом трећег ребра, те је имао многобројна контунзиона жаришта типа огуљотина и подлива по глави и поглавини, а у предјелу лијеве половине грудног коша – такође бројна контунзиона жаришта. Одлуком Комисије за имовинске захтјеве расељених лица и избјеглица број 204-1462-1/1 од 2. маја 2000. године С. К. је на дан 1. априла 1992. године био савјестан посједник „к.ч. бр.792/1 из посједовног листа бр.859 К.О. Б. Л. и куће изграђене на тој парцели.“ Правни претходник тужилаца је умро 10. новембра 2000. године у мјесту К. Б. – В. Тужиоци су оглашени за његове законске наследнике правоснажним рјешењем о наслеђивању Опћинског суда у В. број О-796/2000 од 20.11.2000. године.

Првостепени суд је стао на становиште да је уговор закључен „у тренутку постојања ратне ситуације на просторима БиХ и присуства великог броја избјеглог становништва у Б. Л., који припадају истом народу, као и постојања посебне ситуације код тужиоца који припада другој етничкој заједници у односу на избјегло становништво.“ Суд је нашао да је „постојање ових општепознатих спољних околности“ директно утицало „да предник тужиоца донесе одлуку да са туженим закључи предметни уговор о замјени, који у нормалним околностима не би закључио, поготово то не би урадио, а да прије тога он или неко његов ближи... не изврши провјеру стања некретнина (куће) туженог у В.“ На тај начин је „код предника тужиоца изостала слободно изражена воља, која је диктирана ратним приликама“. Произилази, према томе, да је „одлука предника тужиоца да закључи предметни уговор донесена противно његовој вољи да живи као до тада у својој кући, јер је имао пријетњи и напада на кућу, а и физички је претучен, иако од туженог није било притисака да се закључи предметни уговор, а нема разлога да се вјерује да би предник тужиоца с обзиром на године“ (рођен је 20. јула 1920. године) „у нормалним околностима био вољан да напусти кућу у којој је до тада живио и да оде да живи у неко далеко мјесто са којим нема посебне повезаности.“ Примјеном одредаба чланова 103. до 110. Закона о облигационим односима („Службени лист СФРЈ“, број 29/78, 39/85, 45/89 и 57/89 и „Службени гласник Републике Српске“, број 17/93 и 3/96, у даљем тексту: ЗОО) и позивом на чланове II/3 (ф), II/3 (к) и II/2 Устава Босне и Херцеговине, члан 8. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода и члан 1. Првог протокола уз ту Конвенцију, првостепени суд је удовољио тужбеном захтјеву.

Чињенична утврђења и правна схватања првостепеног суда прихватио је и другостепени суд, налазећи поред осталог да су обје уговорне стране биле савјесне и да је, досљедно томе, правилно примјењена одредба члана 104. став 1. ЗОО.

Схватања нижестепених судова су и по оцјени овог суда правилна.

Из чињеничног стања које је утврдио првостепени суд, произилази да је правни претходник тужилаца закључио уговор о размјени некретнина са туженим противно начелу аутономије воље, а тиме и начелима равноправности странака и савјесности и поштења (одредбе чланова 10. до 12. ЗОО). Овај уговор је противан добрим обичајима и јавном поретку и као такав ништав у смислу члана 103. став 1. ЗОО. Ако су обје уговорне стране савјесне, као у овом спору, правна посљедица таквог уговора је обострана реституција (члан 104. став 1. истог закона). То значи да је свака уговорна страна дужна да врати другој све оно што је по основу уговора примила, а тако је и суђено нижестепеним пресудама.

У вези ревизионих навода потребно је указати на слиједеће.

1. У односу на описано понашање судије В. Н. на рочишту од 5. новембра 2002. године.

Према стању у списима захтјев туженог за изузеће поменутог судије због наводне пристрасности у корист тужилаца одбијен је рјешењима предсједника првостепеног суда број Су-459/02 од 10. маја 2002. године и број Су-459/02 од 17. јула 2002. године, донесеним прије овог рочишта. Захтјев туженог за изузеће предсједника првостепеног суда одбијен је рјешењем предсједника Округног суда у Б. Л. број Су-1131/02 од 5. јуна 2002. године, донесеним такође прије рочишта од 5. новембра 2002. године. Тачно је да је пуномоћник туженог писменим поднеском од 5. 11.2002. године поново тражио изузеће судије Н., овог пута ради тога што му судија наводно није дозволио да се на рочишту изјасни. Из записника о рочишту од 5. новембра 2002. године не произилази међутим да је пуномоћник туженог био на било који начин осујећен у својим процесним правима и да се је изјаснио о наводима тужилаца. Рјешење о изузећу судије Н. није ни накнадно донесено. У вријеме вођења поступка пред првостепеним судом био је на снази Закон о парничном поступку („Службени лист СФРЈ“, број 4/77 до 35/91 и „Службени гласник Републике Српске, број 17/93 до 32/94, у даљем тексту: ранији ЗПП). Према члану 354. став 2. тачка 1. тог закона постоји битна повреда одредаба парничног поступка ако је суд био непрописно састављен или ако је у доношењу пресуде учествовао судија или судија-поротник који није судјеловао на главној расправи. Овдје то није случај. Према тачки 2. истог става и члана, битна повреда одредаба парничног поступка постоји и ако је у доношењу пресуде учествовао судија или судија-поротник који се по закону мора изузети (члан 71. став 1. тачка 1 до 5), односно који је рјешењем суда био изузет. У овом спору нису били испуњени услови из одредаба члана 71. став 1. тачке 1. до 5. ранијег ЗПП за изузеће судије Н., нити је било донесено рјешење о његовом изузећу. Доношењем првостепене пресуде нису, према томе, почињене битне повреде одредаба парничног поступка из члана 354. став 2. тачака 1. и 2. ранијег ЗПП, као ни из других законских одредаба. Туженом, како то произилази из стања у списима, није ни на који начин „онемогућено да слободно и равноправно учествује у поступку“. Првостепени суд није био „непрописно састављен приликом доношења спорне првостепене пресуде“, како се иначе тврди у ревизији.

2. У вези ревизионих навода да је тужени спорне непокретности у Б. Л. отуђио С. М., кћери У.

Према члану 195. став 1. ранијег ЗПП, ако која од странака отуђи ствар или право о коме тече парница, то не спрјечава да се парница међу истим странкама доврши. Иста одредба садржана је и у члану 61. став 1. Закона о парничном поступку који је сада на снази („Службени гласник Републике Српске“, број 58/03, 85/03 и 74/05, - у даљем тексту важећи: ЗПП). Тужба у овом спору поднесена је 1. септембра 1998. године, а прво рочиште у присутности туженог одржано је 15. маја 2001. године. Према земљишнокњижном извату у списима, издатом 16. априла 2002. године тужени се је још увијек (тј. у току трајања ове парнице) водио као земљишнокњижни власник некретнина уписаних у з.к. ул. број 6752 К.О. Б. Л. Водио се је и као посједник истих некретнина

према п.л. број 859/1 за К.О. Б. Л. 4, који је издат 3. априла 2002. године. Околност да је некретнине током трајања овог парничног поступка отуђио трећем лицу (С. М.), без утицаја је, с обзиром на наведене одредбе, на одлучивање у овом спору.

3. У вези ревизионих навода да „за некретнине у В., првостепени суд није уопште утврђивао право својине“.

Тужбеним захтјевом није ни тражено утврђење права својине на некретнинама у В., нити је тужени у том смислу поднио захтјев противтужбе током овог спора. Нижестепени судови нису, према томе, ни могли расправљати о овом питању с обзиром на одредбу члана 2. став 1. ранијег ЗПП. Осим тога право својине на некретнинама у В. није ни претходно питање за одлучивање у овом спору, у коме се расправља само о правној ваљаности уговора о размјени некретнина и о успостављању ранијег земљишнокњижног стања, односно стања у јавним књигама, као и фактичког стања, ако уговор није ваљан.

4. Супротно тврдњама ревидента, другостепени суд је распрвио све битне наводе из жалбе и допуне жалбе туженог.

5. Остали ревизиони наводи нису од утицаја на законитост и правилност побијане пресуде.

Пресуде нижестепених судова немају, према томе, недостатака на које се указује у ревизији, односно на које овај суд пази по службеној дужности. Из тих разлога, а на основу чланова 393. и 386. ранијег, у вези са члановима 456. став 1. и 461. важећег ЗПП, ревизија туженог је одбијена као неоснована.

Предсједник вијећа
Петар Бајић

За тачност отправка овјерава
Руководилац судске писарне
Амила Подрашчић